

Selvejet i dansk landbrug – er en historisk udvikling slut?

Henrik Zobbe, Institutleder
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet
Københavns Universitet

Udgangspunktet for landbrug i Danmark

- Indtil midten af 1800-tallet var erhvervene uden for landbruget af marginal betydning for det danske samfund.
- Fra 1880'erne tog industrialiseringen fat. Byerhverv som industri og handel kom i vækst, og landbruget mistede relativt økonomisk betydning.
- Tilbagegangen i landbrugets relative betydning gik langsommere i Danmark end i andre sammenlignelige lande. Dette hang sammen med især 3 forhold: 1) de naturgivne forhold, 2) geografisk nærhed med store nettoimportørlande som England og Tyskland, 3) politiske prioriteringer, der giver mulighed for produktivitet og konkurrencefordele.

Landbrugspolitikens fundament

- Det historiske grundlag og de værdier, der ligger bag dansk og europæisk landbrugspolitik.
- De institutioner, rammer og processer, der indrammer de politiske, herunder de landbrugspolitiske beslutninger.
- De økonomiske rammer for landbruget og dermed for landbrugspolitikken, herunder landbruget under økonomisk udvikling samt de relevante produkt- og faktormarkeder.

Dansk landbrugs værdigrundlag

- Selveje
- Økonomiske bæredygtige enheder
- Vertikal integration
- Globalisering
- Økonomisk integration

Selvejet står på stærke værdier

Thomas Jefferson (1788):

"Those who labor in the earth are the chosen people of God, if ever he had a chosen people."

William Jennings Bryan's "Cross of Gold" speech (1896):

*"Burn down your cities and leave our farms,
and your cities will spring up again as if by magic;
but destroy our farms and the grass will grow in the
streets of every city in the country."*

Luther Tweeten (1989):

"The land should be owned by the person who tills it."

Selvejets historiske grundlag

Landboreformerne i 1780'erne

- Stavnsbåndet ophæves
- Udstykningen (hver gård sin samlede mark)
- Udflytningen (fra landsbyerne)
- Selvejet og dermed afskaffelse af fæstet og hoveri

Udstykningerne

- 1899-loven "Jordlodder til landarbejderne eller Landarbejdere til jorddrotterne"
- 1919-lovene Jord fra len, stamhuse, fideikommisgodser og fra præstegårdsjorden

Det økonomiske rationale før 1950

- Andelsbevægelsen sikrer forarbejdning for alle
- Animalsk produktion på tilkøbt foderkorn mulig for de små brug
- Ingen store maskiner; traktorer, mejetærskere og malkeanlæg kommer først efter 2. verdenskrig.

**Selvejet
er en vindermodel**

Det økonomiske rationale efter 1950

- Høje og stigende lønninger
- Kapital billigere end arbejdskraft (faktorsubstitution)
- Stigende internationalisering og krav til stadig stærkere konkurrencekraft
- Produktivitetsforøgelse gennem implementering af ny teknologi, udnyttelse af de størrelsesøkonomiske fordele og øget teknisk effektivitet.

**Selvejet udfordres af
brugsstørrelser og øget risiko**

Selvejet er fortsat dominerende i dansk landbrug

Tabel 3. Organisationsform i landbruget 1970-1999

	1970	1980	1990	1999
Enkeltmandsvirksomhed	141.980	115.537	89.930	68.589
Interessent- og kommanditselskab	2.113	4.467	5.895	5.630
Aktieselskab	71	91	208	283
Anpartsselskab	-	70	74	576
Andelsforening	32	18	27	78
Stat og kommune m.v.	333	504	776	467
I alt registreringsenheder	144.529	120.687	96.910	75.62

Fremtiden: Forrentningen af dansk landbrug

År	Forrentningsprocent	Lønningsevne kr. pr. arbejdstime
2000	2,8	101
2001	3,5	114
2002	0,8	52
2003	0,3	42
2004	0,8	52
2005	1,4	57
2006	2,4	88
2007	0,7	11
2008	0,4	-8
2009	-0,9	-156
2010	1,7	24
2011	2,1	55
2012	3,6	154

Jeg tror forsat på selvejet

- Som udgangspunkt indrømmer jeg, at jeg er landbrugsfundamentalist, og mit udsagn skal i denne sag vurderes på denne baggrund.
- Landmænd er villige til at arbejde for vand og brød. Den lave indkomst er betaling for selvstændighed og frihed.
- Selskaber og pensionskasser vil have en højere forrentning af egenkapitalen, og deres ansatte skal have højere løn.
- De unge må ind i erhvervet gradvist.

Læs mere på www.ifro.ku.dk